

BIO-ΗΘΙΚΑ

Μηνιαίο Ενημερωτικό Δελτίο

Φεβρουάριος 2014

Σας καλωσορίζουμε στο ανανεωμένο, μηνιαίο ενημερωτικό δελτίο της Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής (ΕΕΒ). Η ηλεκτρονική αυτή έκδοση έχει ως σκοπό να παρουσιάζει ζητήματα βιοηθικής ή επιστημονικά νέα που απασχολούν τη διεθνή επικαιρότητα και δεν προβάλλονται σε ελληνικά μέσα ενημέρωσης. Επίσης, περιλαμβάνει νέα για τη δραστηριότητα της Επιτροπής, ενημέρωση για συνέδρια σχετικά με τη βιοηθική και παρουσιάσεις βιβλίων. Περισσότερες πληροφορίες για την Επιτροπή στην ιστοσελίδα: www.bioethics.gr.

Περιεχόμενα

- [Νέα της Επιτροπής](#)
- [Νέα](#)
- [Βιβλιοπαρουσιάσεις](#)
- [Άρθρα online](#)
- [Συνέδρια/Σεμινάρια](#)
- [Πρακτική άσκηση στην Επιτροπή](#)
- [Ενημέρωση σχολείων](#)

ΝΕΑ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Στο πλαίσιο της εκδήλωσης «Η βιοηθική πάει σχολείο», στις 6 και 13 Φεβρουαρίου η Επιτροπή ενημέρωσε 130 μαθητές στο 5^ο ΓΕΛ Νίκαιας, μετά από πρωτοβουλία των καθηγητριών κας Μυλωνοπούλου και κας Νικολαΐδου. Οι μαθητές ενημερώθηκαν για τη βιοηθική και ακολούθησε συζήτηση για το θέμα «Κλωνοποίηση» και «Γενετική».

ΝΕΑ

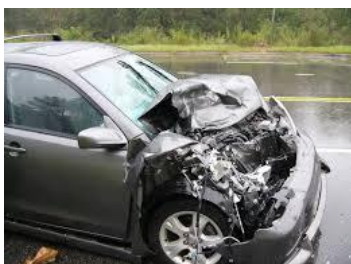
Βέλγιο: Νομοποίηση της ευθανασίας σε ανηλίκους

Το Βέλγιο έγινε, από την περασμένη Πέμπτη, 13 Φεβρουαρίου 2014, η πρώτη Χώρα στον κόσμο που επιτρέπει την ευθανασία σε ανηλίκους που πάσχουν από ανίατη νόσο σε τελικό στάδιο, αίροντας κάθε περιορισμό ηλικίας. Μετά την έγκριση από τη βελγική Σύγκλητο, το ως άνω νομοσχέδιο υιοθετήθηκε και από τη Βουλή των Αντιπροσώπων, με ψήφους 86 υπέρ, 44 κατά και 12 αποχές. Έως και σήμερα, μόνο οι Κάτω-Χώρες διέθεταν ανάλογη νομοθεσία, με τη μόνη διαφορά ότι ο ολλανδός νομοθέτης εφαρμόζει τις διατάξεις περί ευθανασίας «μόνο στους ανηλίκους άνω των 12 ετών». [Περισσότερα](#)

Ελβετία: Γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα στα ράφια σουπερ-μάρκετ

Μέσα στο 2014, η Enoiva, μια εταιρία συνθετικής βιολογίας με έδρα την Reinach της Ελβετίας, φιλοδοξεί να χρησιμοποιήσει γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς για τη σίτιση των καταναλωτών. Πρόκειται για τη χρήση της γενετικά τροποποιημένης ζύμης που μετατρέπει τα σάκχαρα σε βανιλίνη (vanillin) και αποσκοπεί στην ευρεία χρήση και κατανάλωσή της από τα σουπερ μάρκετ και κατ' επέκταση από τους καταναλωτές. Η εταιρία θα επωφεληθεί δημιουργώντας σε συντομότερο χρονικό διάστημα και με οικονομικότερο τρόπο «μια λιγότερο επικίνδυνη» ανάπτυξη του προϊόντος. [Περισσότερα](#)

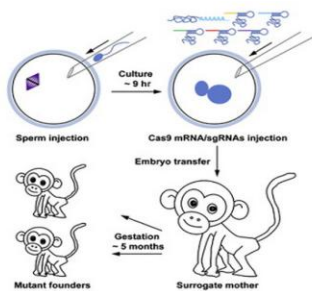

Γαλλία: Δικαστήριο αναγνωρίζει έμβρυο ως θύμα ανθρωποκτονίας

Το Πλημμελειοδικείο της Tarbes (πόλη της νοτιοδυτικής Γαλλίας), με μια πρωτοφανή για τα δικαστικά χρονικά απόφαση, ανέτρεψε πάγια δικαστηριακή νομολογία, σύμφωνα με την οποία το κυοφορούμενο έμβρυο δε θεωρείται «πρόσωπο» αν δε γεννηθεί ζωντανό και, συνεπώς, δεν είναι υποκείμενο δικαιωμάτων. Ειδικότερα, το γαλλικό πρωτοβάθμιο δικαστήριο καταδίκασε, στις 4 Φεβρουαρίου 2014, έναν οδηγό αυτοκινήτου σε τρία χρόνια φυλάκισης με αναστολή για ανθρωποκτονία από αμέλεια ενός εμβρύου 30

εβδομάδων. [Περισσότερα](#)

Κίνα: Τροποποίηση του γονιδιώματος των πιθήκων

Το επιστημονικό περιοδικό Cell δημοσίευσε πριν μερικές ημέρες ένα άρθρο στο οποίο αναφέρεται μια νέα τεχνική που υλοποιείται για πρώτη φορά σε πρωτεύοντα ζώα, τους πίθηκους. Στους πίθηκους εφαρμόστηκε η νέα τεχνική Crispr/Cas9 κατά την οποία γίνεται δυνατή η διαγραφή, η προσθήκη ή/και η τροποποίηση των υπαρχόντων γονιδίων. Η διαδικασία αυτή έγινε με την επέμβαση στο ζυγωτό στο στάδιο του ενός κυττάρου. Η μέθοδος είναι πολλά υποσχόμενη και αρκετοί είναι αυτοί που προτρέχουν και πιστεύουν ότι έτσι θα θεραπευτούν ασθένειες όπως ο αυτισμός, το Αλτσχάιμερ ή η νόσος του Πάρκινσον. Το γεγονός έχει αρκετές ελπίδες αλλά και αρκετές φοβίες και

κάνει τους επιστήμονες ανά τον κόσμο επιφυλακτικούς και αρκετά φειδωλούς στα αποτελέσματά του στον άνθρωπο.

[Περισσότερα](#)

Η.Π.Α. Ακατάλληλες σειρές βλαστοκυττάρων για κλινική χρήση

Μία νέα έκθεση που δημοσιεύτηκε πρόσφατα στο περιοδικό Cell Stem Cell δείχνει ότι οι περισσότερες σειρές βλαστοκυττάρων που έχουν καταχωρηθεί στο NIH (U.S. National Institutes of Health) δεν ανταποκρίνονται στις κατευθυντήριες οδηγίες της Υπηρεσίας Τροφίμων και Φαρμάκων (FDA) για εμπορευματοποίηση και κατά συνέπεια για κλινική χρήση στον άνθρωπο. Η E.C. Jonlin, συγγραφέας του άρθρου και διευθύντρια του Institute for Stem Cell and Regenerative Medicine στο

Πανεπιστήμιο της Ουάσιγκτον, πιστεύει ότι κάθε κυτταρική σειρά έπρεπε να εγκριθεί με βάση ηθικά πρότυπα, δηλαδή μετά από συναίνεση των δοτών ότι τα έμβρυα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για έρευνα και ότι τα έμβρυα δημιουργήθηκαν αποκλειστικά για λόγους θεραπείας της υπογονιμότητας. [Περισσότερα](#)

Κόσμος: Ανησυχία για την ασφάλεια των συσκευασιών τροφίμων

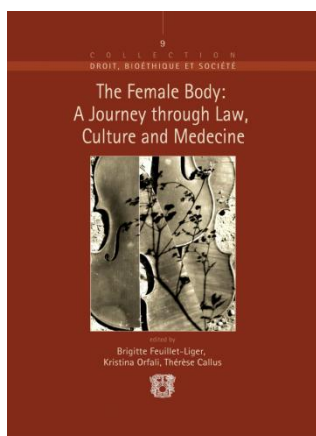
Το ζήτημα των πιθανών κινδύνων που ενέχουν οι χημικές ουσίες στις συσκευασίες τροφίμων για την ανθρώπινη υγεία και την εμβρυική ανάπτυξη, έχει δημιουργήσει έντονες αμφισβητήσεις στο χώρο της επιστήμης. Ορισμένοι επιστήμονες τονίζουν ότι χημικές ουσίες επιβλαβείς για την υγεία, όπως η φορμαλδεΐδη που μπορεί να προκαλέσει καρκίνο, χρησιμοποιούνται ευρέως σε πλαστικές συσκευασίες, ιδίως αναψυκτικών. Ωστόσο, άλλη μερίδα της επιστήμης επικρίνοντας τις ανωτέρω απόψεις κάνει λόγο για κινδυνολογία. [Περισσότερα](#)

Μ. Βρετανία: Χρήση αντικαρκινικών φαρμάκων από bodybuilders

Για δεκαετίες, οι αθλητές του bodybuilding που έκαναν χρήση αναβολικών στεροειδών έκαναν και παράνομη χρήση του φαρμάκου Ταμοξιφεν, με σκοπό την αποφυγή της γυναικομαστίας (αύξηση του στήθους, θωρακικών μυών). Ωστόσο, έρευνα που δημοσιεύθηκε στο BMJ, δείχνει ότι ορισμένοι απλά αγόρασαν ένα διαιτητικό σκεύασμα, το Esto Suppress, το οποίο αποδείχτηκε ότι περιείχε αυτή τη φαρμακευτική ουσία. Το Ταμοξιφεν δίνεται σε γυναίκες με καρκίνο του μαστού, σε ημερήσια δοσολογία της τάξεως των 20 mg ενώ μερικά από τα δείγματα του Esto Suppress περιείχαν 3,8 mg ανά χάπι. [Περισσότερα](#)

The Female Body: A Journey through Law, Culture and Medecine. Brigitte Feuillet- Liger, Kristina Orfali, Thérèse Callus. Collection Droit, Bioéthique et Société, Bruylant 2013, σελ. 434.

Μέσα από τα λόγια μεγάλων αντρικών προσωπικοτήτων φαίνεται η όψη της γυναίκας. Ο Mirabeau κατά τις ημέρες του Διαφωτισμού ανέφερε: «*Εμείς είμαστε εκείνοι που κάναμε τις γυναίκες τι αξίζουν και αυτός είναι ο λόγος που είναι ανεκτίμητες*» και ο Aragon απάντησε: «*Η γυναίκα είναι το μέλλον του ανθρώπου*». Μέσα από το συγκεκριμένο βιβλίο οι συγγραφείς του εξετάζουν την σχέση του γυναικείου σώματος με την βιοϊατρική επιστήμη. Οι σύγχρονες τεχνικές που αγκαλιάζουν το γυναικείο σώμα είναι αρκετές και προσφέρονται με διάφορους τρόπους στην γυναίκα. Η βοήθεια για τεκνοποίηση (υποβοηθούμενη αναπαραγωγή), η άρνηση για τεκνοποίηση (αντισύλληψη, εθελοντική στείρωση, διακοπή κύησης), η ενημέρωση των γενετικών προδιαθέσεων και η βελτίωση της φυσικής εμφάνισης μέσω πλαστικής χειρουργικής είναι μερικές από τις σύγχρονες συνδέσεις του γυναικείου σώματος με την επιστήμη και αποτελούν πραγμάτευση του συγκεκριμένου βιβλίου. Αρκετοί προβληματισμοί γύρω από την

Βιοηθική γεννούνται και αναφέρονται, όπως η ταχεία πρόοδος και η ακραία ιατρικοποίηση του σώματος, η βιοϊατρική απελευθέρωση της γυναίκας, η εμπορευματοποίηση και η εκμετάλλευση του γυναικείου σώματος. Οι συγγραφείς προέρχονται από διάφορα επιστημονικά πεδία όπως η νομική, η ανθρωπολογία, η φιλοσοφία, η κοινωνιολογία αλλά και η ιατρική. Το εξαιρετικό αποτέλεσμα αυτού του βιβλίου ολοκληρώνει η συνεισφορά των δεκαεννέα χωρών που αρθρογραφούν σε αυτήν την διεθνή διεπιστημονική μελέτη που αναλύει την πραγματικότητα της εξέλιξης στην βιοϊατρική του γυναικείου σώματος. Πολυάριθμα είναι τα συστήματα που συγκρίνονται ανά τον κόσμο όπως αυτό της Ευρώπης, της Αφρικής, της Βόρειας και Νότιας Αμερικής αλλά και της Κίνας και της Ιαπωνίας. Το συγκεκριμένο έργο έχει εκδοθεί σε δύο γλώσσες, την αγγλική και την γαλλική γλώσσα με τίτλο: «*Corps de la femme et Biomédecine*».

Σοφία Α. Ματσάγκου - Stagiaire EEB

Κλωνοποίηση και Βιοηθική: Κλωνοποίηση ανθρώπων και δικαιώματα. Ευάγγελος Δ. Πρωτοπαπαδάκης, επιμέλεια Δημήτρης Ν. Λαμπρέλλης, Εκδόσεις Παπαζήση 2013. σελ. 211

Πολλές είναι οι συζητήσεις που αφορούν ζητήματα τόσο προκλητικά και αμφιλεγόμενα όσο η κλωνοποίηση ανθρώπων και είναι εύλογο να προσφέρονται αστήρικτες κινδυνολογίες, συναισθηματικές κραυγές αλλά και αρκετές απόπειρες εύκολου εντυπωσιασμού. Όπως ανέφερε χαρακτηριστικά ο Arthur C. Clarke: «*ο μόνος τρόπος να ανακαλύψουμε τα όρια του εφικτού είναι να τα υπερβούμε αναζητώντας το ανέφικτο*». Με άξονα την ομοιομορφία της συγκεκριμένης φράσης γύρω από την Γενετική επιστήμη και την αποστασιοποιημένη στάση σε πομπώδεις ή ενθουσιώδεις προσεγγίσεις γύρω από την Κλωνοποίηση, το συγκεκριμένο βιβλίο εστιάζει με νηφαλιότητα στα δικαιώματα του ανθρώπου και του ηθικού προσώπου. Επίσης, αποπειράται να διερευνήσει τον βαθμό στον οποίον ορισμένα από αυτά ενδέχεται να πληγούν, ή να προαχθούν στην περίπτωση που η κλωνοποίηση ανθρώπων οδηγηθεί από το στάδιο της δυνατότητας σε αυτό της εφαρμογής. Ο συγγραφέας διερευνά τις επιπτώσεις της υπόθεσης αυτής αλλά και της απαγόρευσής της στα δικαιώματα όσων προσφεύγουν σε αυτήν και όσων προκύψουν από αυτή. Ο κ. Πρωτοπαπαδάκης Ευάγγελος αναλύει και εξετάζει το δικαίωμα στην ελευθερία της επιστημονικής έρευνας, στην αναπαραγωγική ελευθερία, το δικαίωμα του κλώνου στη μοναδικότητα, στην άγνοια αλλά και στο ανοικτό μέλλον.

Σοφία Α. Ματσάγκου - Stagiaire EEB

ΑΡΘΡΑ ONLINE

«Απο-ταυτοποίηση» και προστασία δεδομένων υγείας

Rothstein MA. Is de-identification sufficient to protect health privacy in research? [Am J Bioeth](#). 2010 Sep;10(9):3-11.

Χρήση του DNA για αναγνώριση ανθρώπινων υπολειμμάτων και τυχαία ευρήματα

Parker LS, London AJ, Aronson JD. Incidental findings in the use of DNA to identify human remains: an ethical assessment. [Forensic Sci Int Genet](#). 2013 Feb;7(2):221-9.

Βελτίωση χαρακτηριστικών του ανθρώπου

Earp BD, Sandberg A, Kahane G, Savulescu J. When is diminishment a form of enhancement? Rethinking the enhancement debate in biomedical ethics. [Front Syst Neurosci](#). 2014 Feb 4;8:12.

Βελτίωση των αθλητικών επιδόσεων

Camporesi S, McNamee MJ. Performance enhancement, elite athletes and anti doping governance: comparing human guinea pigs in pharmaceutical research and professional sports. [Philos Ethics Humanit Med](#). 2014 Feb 5;9:4.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ/ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

12-14 Μαΐου 2014

Padova, Ιταλία
Intensive European Bioethics Course
“Ethics of Pediatric Research”
Διοργάνωση: Department of
Philosophy, Sociology, Education and
Applied Psychology, Department of
Woman and Child Health, University of
Padova
[Πληροφορίες](#)

15 Ιουλίου 2014

Amsterdam, Ολλανδία
Workshop on Genome Privacy Held in
Conjunction with the 14th Privacy
Enhancing Technologies Symposium
(PETS 2014)
Διοργάνωση: PETS
[Πληροφορίες](#)

13-15 Αυγούστου 2014

Brisbane, Αυστραλία
International Conference on End of
Life: Law, Ethics, Policy and Practice
2014
Διοργάνωση: Queensland University of
Technology Health Law Research
Centre, Dalhousie Health Law Institute
and Tsinghua Health Law Research
Centre
[Πληροφορίες](#)

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Η Επιτροπή δίνει τη δυνατότητα πρακτικής άσκησης για θέματα του αντικειμένου της σε φοιτητές που έχουν ειδικό ενδιαφέρον για τη βιοηθική, από σχολές και τμήματα τόσο των θετικών, όσο και των θεωρητικών επιστημών. Η άσκηση μπορεί να διαρκέσει έως τρεις μήνες και είναι μη αμειβόμενη. [Περισσότερα](#)

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Η Επιτροπή έχει ξεκινήσει από τον Νοέμβριο του 2011 μία σειρά ενημερωτικών εκδηλώσεων που απευθύνονται σε μαθητές Γυμνασίων και Λυκείων για θέματα βιοηθικής. Θα ανταποκριθούμε με χαρά σε κάθε εκδήλωση ενδιαφέροντος. [Περισσότερα](#)

Για εγγραφή ή διαγραφή από το Newsletter BIO-ΗΘΙΚΑ, καθώς και για οποιοδήποτε άλλο ζήτημα επικοινωνήστε με την Επιτροπή μέσω της ειδικής [φόρμας επικοινωνίας](#).